

درس اول

انواع فعل از نظر زمان

در زبان های دنیا مثل فارسی، عربی، انگلیسی و ... زمان های فعل بر سه قسم است: ۱- گذشته (ماضی) ۲- حال (مضارع)

۳- آینده (مستقبل).
جدول صرف فعل ماضی*

شش صیغه غایب							
فعل	مذکر	ضمیر منفصل	ضمیر متصل	فعل	مؤنث	ضمیر منفصل	ضمیر متصل
کُتِبَ	لِلغَائِبِ	هُوَ	هِيَ	کَتَبْتُ	لِلغَائِبَةِ	هِيَ	نَوَشْتُ
کُتِبَا	لِلغَائِبَيْنِ	هُمَا	هُمَا	کَتَبْتُمَا	لِلغَائِبَتَيْنِ	هُمَا	نَوَشْتُمَا
کُتِبُوا	لِلغَائِبِينَ	هُمْ	هُنَّ	کَتَبُوا	لِلغَائِبَاتِ	هُنَّ	نَوَشْتُمُنَّ
شش صیغه مخاطب							
فعل	مذکر	ضمیر منفصل	ضمیر متصل	فعل	مؤنث	ضمیر منفصل	ضمیر متصل
کُتِبْتَ	لِلْمُخَاطَبِ	أَنْتَ	كَ	کَتَبْتِ	لِلْمُخَاطَبَةِ	أَنْتِ	کِ
کُتِبْتُمَا	لِلْمُخَاطَبَيْنِ	أَنْتُمَا	کُمَا	کَتَبْتُمَا	لِلْمُخَاطَبَتَيْنِ	أَنْتُمَا	کِمَا
کُتِبْتُمْ	لِلْمُخَاطَبِينَ	أَنْتُمْ	کُمْ	کَتَبْتُمْ	لِلْمُخَاطَبَاتِ	أَنْتُنَّ	کُنَّ
شش صیغه حاضر							
فعل	مذکر	ضمیر منفصل	ضمیر متصل	فعل	مؤنث	ضمیر منفصل	ضمیر متصل
کُتِبُ	لِلْمُخَاطَبِ	أَنْتَ	كَ	کَتُبُ	لِلْمُخَاطَبَةِ	أَنْتِ	کِ
کُتِبْتُمَا	لِلْمُخَاطَبَيْنِ	أَنْتُمَا	کُمَا	کَتَبْتُمَا	لِلْمُخَاطَبَتَيْنِ	أَنْتُمَا	کِمَا
کُتِبْتُمْ	لِلْمُخَاطَبِينَ	أَنْتُمْ	کُمْ	کَتَبْتُمْ	لِلْمُخَاطَبَاتِ	أَنْتُنَّ	کُنَّ

فعل ماضی به صورت گذشته ترجمه می شود، مانند:

- کتبث: « نوشتم ☐ می‌نوشتم ☐

- علم: « می‌داند ☐ دانست ☐

- ذهبتم: « رفتیم ☐ رفتید ☐ می‌روید ☐

نکته: راه تشخیص فعل ماضی در جملات عربی: الف (ترجمه - ب) ضایری که به آخر فعل ماضی متصل می‌شود.

مثلاً ضایر: (ت، ت، تما، ت، تن، ت، نا) فقط به آخر فعل ماضی متصل می‌شود: « نصرتما (ماضی) - روعت (ماضی) تعجبت.

فعل مضارع

جدول صرف فعل مضارع

نش صیغه غائب				نش صیغه مخاطب			
فعل	مذكر	مؤنث	فعل	فعل	مذكر	مؤنث	فعل
يُجْلِسُ	لِلغَائِبِ	لِلغَائِبَةِ	تُجْلِسُ	تُجْلِسُ	لِلغَائِبِ	لِلغَائِبَةِ	تُجْلِسُ
يُجْلِسَانِ	لِلغَائِبَيْنِ	لِلغَائِبَتَيْنِ	تُجْلِسَانِ	تُجْلِسَانِ	لِلغَائِبَيْنِ	لِلغَائِبَتَيْنِ	تُجْلِسَانِ
يُجْلِسُونَ	لِلغَائِبِينَ	لِلغَائِبَاتِ	تُجْلِسُونَ	يُجْلِسُونَ	لِلغَائِبِينَ	لِلغَائِبَاتِ	تُجْلِسُونَ
شخص		فعل		معنى			
وحده	اجلسُ	مى نشينم					
مع الغير	نُجْلِسُ	مى نشينيم					

راه تشخیص فعل مضارع

حروف مضارعه (ت - ی - ن - ا) : « تینا می‌باشد، که همیشه در اول فعل مضارع می‌باشد : تنصران - یفهمون .

انواع فعل امر

۱- امر مخاطب (حاضر) ۲- امر غائب (امر ب «لام»).

۱- امر مخاطب : دارای شش صیغه است که از شش صیغه مضارع مخاطب ساخته می‌شود. بدین شکل که: الف (ابتدا حرف (ت) اول مضارع را حذف و آخر آن را مجزوم می‌کنیم. برای مجزوم کردن ، ضمه آخر فعل مضارع ساکن و صیغه های دارای « ن » نون آنها حذف می‌گردد بجز صیغه دوازدهم : تذهب ← ذهب .

ب) و سپس بعد از حذف (ت) مضارع در صورتیکه فعل امر دارای حرکت باشد نیازی به اضافه کردن (الف) به اولش نیست و اگر ساکن باشد و قابل خواندن نباشد الفی به اولش اضافه می‌کنیم که با هشدار به حرکت عین الفعل (حرف دوم ریشه) اگر فتحه یا کسره داشت به آن الف کسره می‌دهیم و اگر ضمه داشت به آن الف ضمه می‌دهیم :

مانند : تجلس ← اجلس - تكتب ← اكتب - تفهمون ← افهموا

تجلسان ← اجلسا - تعلمون ← علموا

نکته: باید همانند صرف فعل ماضی و مضارع که کاملاً حفظ نموده اید شش صیغه فعل امر مخاطب را نیز جهت تسریع در رسیدن به جواب حفظ کنید :

جدول صرف فعل امر مخاطب

مذكر	فعل	معنی	مؤنث	فعل	معنی
افعل	افهم	بفهم	افعلی	افهمی	بفهم
افعلا	افهما	بفهمید	افعلا	افهما	بفهمید
افعلوا	افهموا	بفهمید	افعلن	افهمن	بفهمید

۲- امر غائب : دارای هشت صیغه است، که از شش صیغه غائب و دو صیغه متکلم مضارع ساخته می‌شود ؛ بدین شکل که (ل) یا همان (لام) مکسوری بر سر این هشت صیغه مضارع آورده می‌شود و آخرش مجزوم می‌گردد:

مذکر	فعل	معنی	مؤنث	فعل	معنی	متکلم	فعل	معنی
یذهبُ	لیذهبُ	باید برود	تذهبُ	لتذهبُ	باید برود	اذهبُ	لاذهبُ	باید بروم
یذهبانِ	لیذهبا	باید بروند	تذهبانِ	لتذهبا	باید بروند	نذهبُ	لنذهبُ	باید برویم
یذهبونَ	لیذهبوا	باید بروند	یذهبنَ	لیذهبنَ	باید بروند			

نکته ۱: امر غائب بصورت مضارع التزامی همراه کلمه (باید) ترجمه می شود، مانند: لیجلس = باید بنشینید.

نکته ۲: هرگاه حروف عطف « و ـ ، ـ ثم » بر سر امر غائب باشد « لام » امر غائب ساکن می گردد، مانند:

لیذهب ← ولیذهب / لیقرأ ← فلیقرأ.